

Asia: VN/23566/2021

Lausuntopyyntö mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Taustatiedot

Onko vastaaja:

Ammattijärjestö

Mihin hyvinvointialueeseen vastaaja kuuluu (mikäli vastaaja on kunta tai kuntayhtymä tai hyvinvointialue):

-

Vastaajatahon virallinen nimi:

Päihdetyön Talentia ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot:

Tuula Tick, tuulatick@gmail.com, 0451778606

Viranomaisille: mahdollisen lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä:

-

1 Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

1.1 Onko sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluita koskevan pykälän (sosiaalihuoltolain 2 a §, terveydenhuoltolain 8 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Kyseessä olevan ehdotuksen 2a pykälän soveltamisen tuloksellisesti, uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen sekä kokonaisvaltainen päihdetyön toteuttaminen ja asiakkaan etu edellyttävät että sekä sosiaali- että terveydenhuoltolaissa säädetään järjestämisvelvollisuuden piirissä olevat palvelut riittävästi. Päihdetyön ja päihde- ja riippuvuuspalvelujen (ml mielenterveystyö- ja -palvelut) nykyisen

24 § päihdetyön säännökset tulee säilyttää sosiaalihuoltolain sosiaalipalveluja koskevassa 3 luvun 24 pykälässä tarkentaen niitä (kuten esityksessä terveydenhuoltolaissa on säilytetty ja tarkennettu) eikä niitä tule siirtää nyt ehdotettuun Sosiaalihuollon toteuttamista koskevaan 4 luvun 33b§:ään, jolloin ne jäisivät järjestämisvelvollisuuden ulkopuolelle.

Nykyisiä sosiaalihuoltolain 24§ mukaisia erityispalveluja (mm päihdekliniikkatoiminta ja laitostuntoutus) on nimenomaan toteutettu sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisinä palveluina ja tämän tulisi jatkossakin olla mahdollista.

2 Sosiaalihuollon palvelut

2.1 Onko yhteisösosiaalityötä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Etsivän työn ja yhteisösosiaalityön nostaminen lakiin on hyvä asia. On kuitenkin jonkin verran epäselvää mitä yhteisösosiaalityöllä tässä tarkoitetaan.

2.2 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Pykälässä voisi mainita sen, että hyvinvoinnin edistämiseen kuuluu myös päihteettömyyden edistäminen ja haittojen vähentäminen.

2.3 Onko päihdetyön palveluna annettavan päiväkeskustoiminnan ja tilapäisen majoituksen pykälän (sosiaalihuoltolaki 24 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi:

Nykyisen sosiaalihuoltolain 24§ perusteella sosiaalihuollon asiakkaille annetaan päihdetyön erityispalveluja. Tällaisia palveluja ovat mm psykososiaalinen tuki, lääkkeettömät näyttöön perustuvat menetelmät, kuntouttavat päihteettömät asumispalvelut sekä sosiaalisena kuntoutuksena annettava päihdehuollonlaitostuntoutus. Näitä palveluja on annettu asiakkaan päihteiden käyttöön tai päihderiippuvuuteen liittyvien sosiaalisten seikkojen / tilanteen perusteella (mm osattomuus, asunnottomuus, syrjäytyminen, lähisuhdeväkivalta, vahva kiinnittyminen päihteitä käyttävään yhteisöön/alakulttuuriin) tukemaan asiakkaan toipumista päihderiippuvuudesta. Nämä sosiaalihuollon päihdetyön erityispalvelut tulee edelleen varmistaa erillisellä päihdetyön pykälällä yleisten sosiaalipalvelujen rinnalla, koska niissä tarvitaan päihdetyöhön liittyvää erityisosaamista. Nykyisen SHL24§ kaltainen pykälä tarvitaan myös varmistamaan päihdehuollon palvelutehtävä erikoisalana sosiaalihuollon sisällä.

Jos sosiaalihuoltolaista poistuvat päihdehuollon erityispalvelut palvelujen saatavuus ja saavutettavuus huononevat oleellisesti.

Epäselvää on myös, miksi päiväkeskus- ja tilapäismajoituspalveluissa ei ole sosiaalityötä.

Tilapäistä majoitusta ei voi järjestää anonyymistä asiakkaiden turvallisuuden takia, mm mahdollisissa väkivaltilanteissa, tulipalotilanteissa tai rikosepäilytilanteissa on tärkeää tietää, ketkä ovat majoittuneet palvelussa. Kyse on myös työntekijöiden työturvallisuudesta. Toisaalta anonyymi ja maksuton palvelu voisi muodostua retkeilymajapalveluksi muualla asuville henkilöille, joilla ei palveluun ole varsinaista tarvetta.

2.4 Ovatko sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyötä koskevaan pykälään (sosiaalihuoltolain 29 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.5 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykososiaalisen tuen pykälän (sosiaalihuoltolaki 29 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Psykososiaalinen tuki tulisi kuitenkin sosiaalihuoltolaissamääritellä laajemmin, ei vain äkillisiin ja järkyttäviin tilanteisiin vastaavana.

2.6 Onko päihde- ja riippuvuustyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi:

Pykälä käsittelee sosiaalihuollon yleisten palvelujen toteuttamista. Ne eivät kuitenkaan riitä vastaavaan sosiaalihuollon päihdepalvelujen tarpeeseen. Päihteiden käyttöön ja päihderiippuvuuteen liittyvät sosiaaliset ongelmat ja päihderiippuvuuteen usein liittyvä yhteisöllisyys ja alakulttuuri edellyttävät, että sosiaalihuollon yleisten palvelujen lisäksi asiakkaille järjestetään sosiaalihuollon päihdetyön erityispalveluja (psykososiaalista tukea, psykososiaalisia näyttöön perustuvia menetelmiä, päihteetöntä kuntouttavaa asumispalvelua sekä sosiaalisena kuntoutuksena päihdehuollon laituskuntoutusta).

Tällä muutoksella heikennettäisiin järjestämisvelvollisuuden piirissä olevaa sosiaalihuollon päihdetyön ja päihde- ja riippuvuuspalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta. Muutos huonontaisi asiakkaan asemaa ja oikeuksia saada sosiaalihuoltolain mukaisia päihde- ja riippuvuuspalveluja jatkossa myös sosiaalihuoltolain erityisinä päihdepalveluina (mm. päihde- ja riippuvuuspalvelua ja laitostuntoutusta) myös sosiaalihuollon ammattilaisten arvioimana. Asiakkaalla on oltava oikeus palveluihin ilman, että hänen tilanteensa on diagnosoitu päihdehäiriöksi. Päihdehuollon erityispalvelujen rajaaminen kuntouttavien palvelujen osalta terveydenhuollon palveluiksi huonontaa palvelujen saatavuutta sekä asiakkaan oikeusturvaa.

Esitys heikentäisi oleellisesti asiakkaan oikeusturvaa, kun päihdetyöstä ei tehtäisi enää päätöstä, eikä silloin voisi käyttää perustuslain mukaisia oikeusturvakeinoja.

2.7 Onko mielenterveystyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Mielenterveystyötä tulee voida tarvittaessa järjestää myös yhdistettynä päihde- ja mielenterveystyönä.

2.8 Ovatko omatyöntekijän pykälään (sosiaalihuoltolaki 42 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Pykälässä tulee määritellä tarkemmin ne terveydenhuollon 2§ ammattihenkilöt, jotka voivat jatkossa toimia omatyöntekijänä. Lakiesityksessä tulkinta jätetään liian laajaksi (terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö voi olla esim. optikko ja nimikesuojattu ammattihenkilö apuvälineteknikko).

2.9 Onko sosiaalihuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi:

Ehdotus heikentää sosiaalihuollon asiakkaan asemaa ja pääsyä päihdepalvelujen piiriin sekä sosiaalihuollon erityispalvelujen saatavuutta. Päihdehuoltolain perusteella sosiaalihuollon asiakkaille on järjestetty tarvittavaa psykososiaalista tukea, psykososiaalisia näyttöön perustuvia menetelmiä hyödyntäviä interventioita, päihde- ja riippuvuuspalvelua sekä laitostuntoutusta päihdeiden käyttöön tai riippuvuuteen liittyvien sosiaalisten kriteereiden perusteella (mm. osattomuus, syrjäytyminen, lähisuhdeväkivalta, toipumista haittaavaan alakulttuuriin kiinnittyminen, asunnottomuus). Päihdepalveluja, -hoitoa ja -kuntoutusta tulee jatkossakin saada sosiaalihuollon ammattilaisen arvioin perusteella päihdeiden käyttöön tai päihderiippuvuuteen liittyvän sosiaalisen kokonaistilanteen perusteella. Päihdepalvelujen asiakkuus ja palvelutarpeen arviointi voi

sosiaalihuollossa käynnistyä myös esimerkiksi läheisen huoli-ilmoituksen perusteella, mikä parantaa päihdepalvelujen saatavuutta.

2.10 Puuttuuko sosiaalihuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Kyllä

Perutelut kyllä vastaukselle:

Esityksestä puuttuvat sosiaalihuoltolain mukaiset päihde- ja riippuvuustyön erityispalvelut kuten psykososiaalinen tuki, näyttöön perustuvat menetelmät, kuntouttavat, päihteettömät asumispalvelut sekä kuntouttava laitoshoido.

Sosiaaliseen kuntoutukseen (17 §) on lisättävä päihdetyön kuntouttavat avo- ja laitospalvelut sekä päihteettömyyttä tukevat asumispalvelut.

Työnohjauksesta mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalveluissa ehdotetaan säädettäväksi vain terveydenhuoltolaissa. Sama säädös työntekijöiden oikeudesta työnohjaukseen tulee olla myös sosiaalihuoltolaissa.

3 Terveydenhuollon palvelut

3.1 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 20 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.2 Onko mielenterveyspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 27 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.3 Onko päihde- ja riippuvuuspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.4 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa opioidilääkkeillä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Sosiaalihuollon laitoksissa ja asumispalveluissa on ollut mahdollista toteuttaa korvaushoitoa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisenä palveluna. Tämä mahdollisuus on tärkeää säilyttää.

3.5 Onko kiireellistä hoitoa koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 §) ehdotettu lisäys tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.6 Ovatko terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyötä koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.7 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykologisen tuen pykälän (terveydenhuoltolaki 50 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.8 Onko sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymää hoitoa huumausainerikoksissa koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.9 Onko työnohjausta koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Vastaava pykälä tarvitaan sosiaalihuoltolakiin.

3.10 Onko terveydenhuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.11 Puuttuuko terveydenhuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Ei

Perustelut kyllä vastaukselle:

Ei oteta kantaa.

4 Mielenterveyslaki

4.1 Ovatko ohjausta ja valvontaa koskevaan pykälään (mielenterveyslaki 2 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.2 Onko tahdosta riippumattoman hoidon järjestämistä koskevan pykälän (mielenterveyslaki 3 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.3 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa koskevan pykälän (mielenterveyslaki 6 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

5 Päihdehuoltolaki

5.1 Onko mielestänne perusteltua, että mahdollisuus määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon väkivaltaperusteella poistettaisiin?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Pykälää on käytetty äärimmäisen vähän. Vireillä on itsemääräämisoikeuslainsäädäntöhanke, jossa tämä kysymys tulee ratkaistavaksi, joten pykälän voi jo poistaa

6 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

6.1 Ovatko Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi:

Esityksen sanamuoto viittaa siihen, että jatkossa ei olisi varmuutta siitä, saako asiakas kuntoutusrahaa sosiaalihuoltolain mukaiseen laitostuntoutukseen (yksilö- tai perhemuotoiseen), koska pykälässä korostetaan päihdehäiriötä perusteluna kuntoutusrahalle. On tärkeää, että asiakas saa laitostuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa silloinkin, kun hänet on kuntoutukseen lähettänyt sosiaalihuollon ammattilainen, vaikka asiakkaalla ei ole päihdehäiriödiagnoosia.

On tärkeää, ettei oikeutta kuntoutusrahaan rajata vain lääkinnällisenä kuntoutuksena terveydenhuollon yksikössä tapahtuvaan kuntoutukseen vaan, että kuntoutusrahaa saa jatkossakin silloin kun laitostuntoutus toteutetaan sosiaalisena kuntoutuksena sosiaalihuollon yksikössä.

Kuntoutusrahaa pitää jatkossa saada myös sosiaalihuollon palveluna toteutettavaan intensiiviseen avokuntoutukseen.

Pykälän muotoilu edellyttää selkiyttämistä.

7 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista

7.1 Ovatko ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 2 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

8 Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä

8.1 Ovatko Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 1 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

9 Huumausainelaki

9.1 Ovatko huumausainelain 4 §:n 2 momenttiin ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

10 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä

10.1 Onko Vankiterveydenhuollon yksiköstä annettuun lakiin ehdotettu uusi 16 a § perusteltu?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

11 Siviilipalveluslaki

11.1 Ovatko siviilipalveluslain 93 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

12 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

12.1 Ovatko henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 35 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

13 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

13.1 Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Maksua pitää voida periä sosiaalisena kuntoutuksena toteutetusta päihteettömästä asumispalvelusta ja laitospalveluksesta.

14 Vaikutusten arviointia, toimeenpanoa ja aikataulua koskevat kysymykset

14.1 Ovatko arviot esityksen kustannusvaikutuksista mielestänne realistiset?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Uudistus tulee edellyttämään riittävien resurssien varaamista hyvinvointialueille palvelujen tuottamiseksi.

Uudistus yrittää säästää sosiaalihuollon kustannuksista siirtäen kustannuksia terveydenhuoltoon. Kaikkein heikommassa asemassa olevien palvelujen saamisen vaikeutuminen aiheuttaa paljon lisäkuluja, koska heidän palvelujen piiriin pääseminen viivästyy ja ongelmat ja terveyshaitat kasvavat.

14.2 Ovatko arviot lapsivaikutuksista mielestänne realistiset?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.3 Ovatko arviot muista vaikutuksista mielestänne realistiset?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi:

Uudistuksen suunniteltu aikataulu on epärealistinen. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö on todella kuormittunutta mm pitkään jatkuneen koronatilanteen takia. Uudistuksen läpi vieminen suunnitellussa ajassa aiheuttaisi nopeasti tehtäviä muutoksia mm päihteiden käytön takia apua hakevien palvelutarpeen/hoidontarpeen arvioinnin ja hoitoon ohjautumisen prosesseihin sekä kirjaamiseen. Näitä muutoksia ehditään kyseisessä aikataulussa suunnittelemaan ja toteuttamaan – ei ainakaan ilman suurta riskiä henkilökunnan jaksamiselle.

Heikoimmassa asemassa olevat eivät pääse palveluihin yhtä hyvin kuin nyt.

14.4 Kommentit koskien ehdotusta lakimuutosten voimaantuloajasta 1.1.2023 ja muutosten toimeenpanoa?:

Uudistuksen suunniteltu aikataulu on epärealistinen.

15 Asetusluonnokset

15.1 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi mielenterveysasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.2 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi päihdehuoltoasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.3 Kommentit koskien ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi hyväksyttävästä hoidosta huumausainerikoksissa?

-

16 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen

16.1 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

-

Tick Tuula
Päihdetyön Talentia ry